

Diagnoza i orzeczenie a ryzyko decyzji psychologicznych

Adam Tarnowski

Diagnoza i orzeczenie

- Diagnoza
 - Proces
 - Efekt: Rozpoznanie istoty stanu rzeczy, na podstawie obserwowalnych danych, poprzez odniesienie do ogólnych prawidłowości w danej dziedzinie (interpretacja teoretyczna).
- Diagnoza oparta na dowodach:
 - Empirycznie uzyskane dane (pewność źródła)
 - Naukowo uzasadniony związek między danymi a pojęciami teoretycznymi (trafność teoretyczna).
 - Prognoza- uzasadniony związek między pojęciami teoretycznymi a prawdopodobieństwem zaistnienia stanów rzeczy w przyszłości
 - Dodatkowym argumentem jest udowodniony związek między danymi a prawdopodobieństwem zdarzeń w przyszłości (trafność kryterialna), jednak

Fakty nigdy nie wyjaśniają faktów (Carnap)

- Orzeczenie
 - Diagnoza posiadająca skutki prawne.
 - Wiąże się z sytuacją, kiedy decyzje prawne wymagają potwierdzenia właściwości psychologicznych jednostki

Definicje

Sytuacja wymagająca opinii:

Opis okoliczności oraz określenie stanu pożądanego.

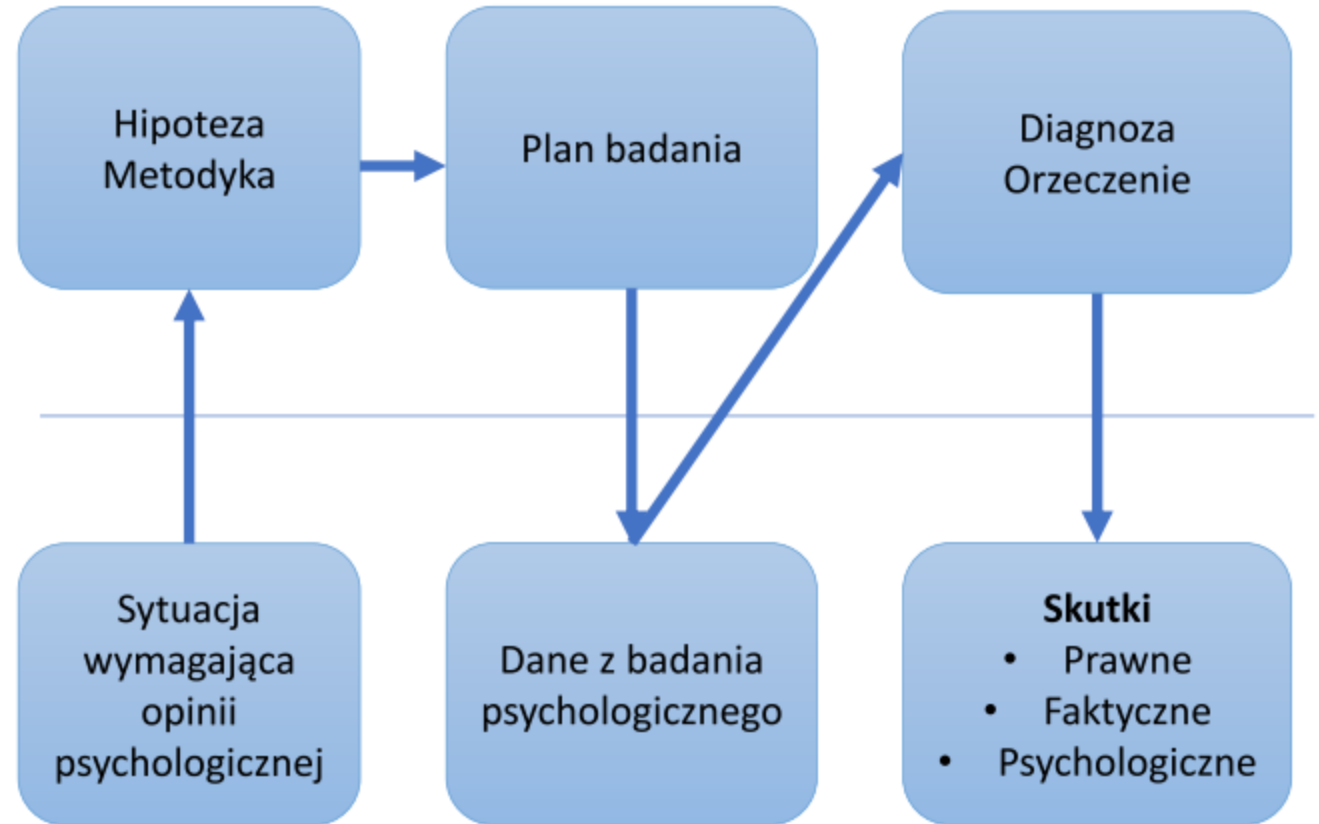
Okoliczności mogą stanowić dane wymagające uwzględnienia w diagnozie.

Błąd człowieka:

Niezgodność między skutkami działania a stanem pożądanym (deklarowanym, wynikającym z sytuacji skierowania)

Przeciwwskazania:

Wyższe niż przeciętne prawdopodobieństwo błędu człowieka

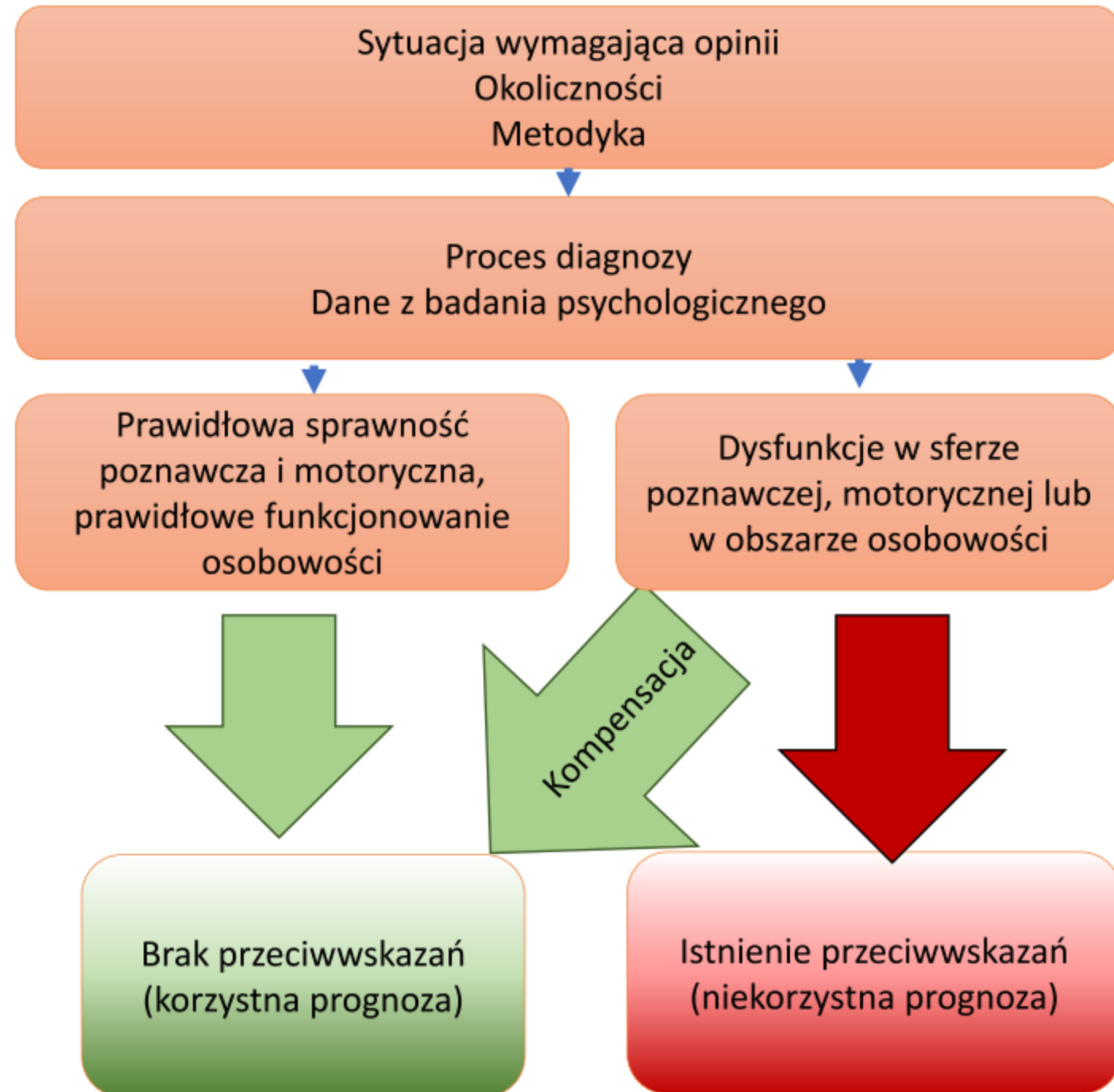

Kompensacja

Kompensacja

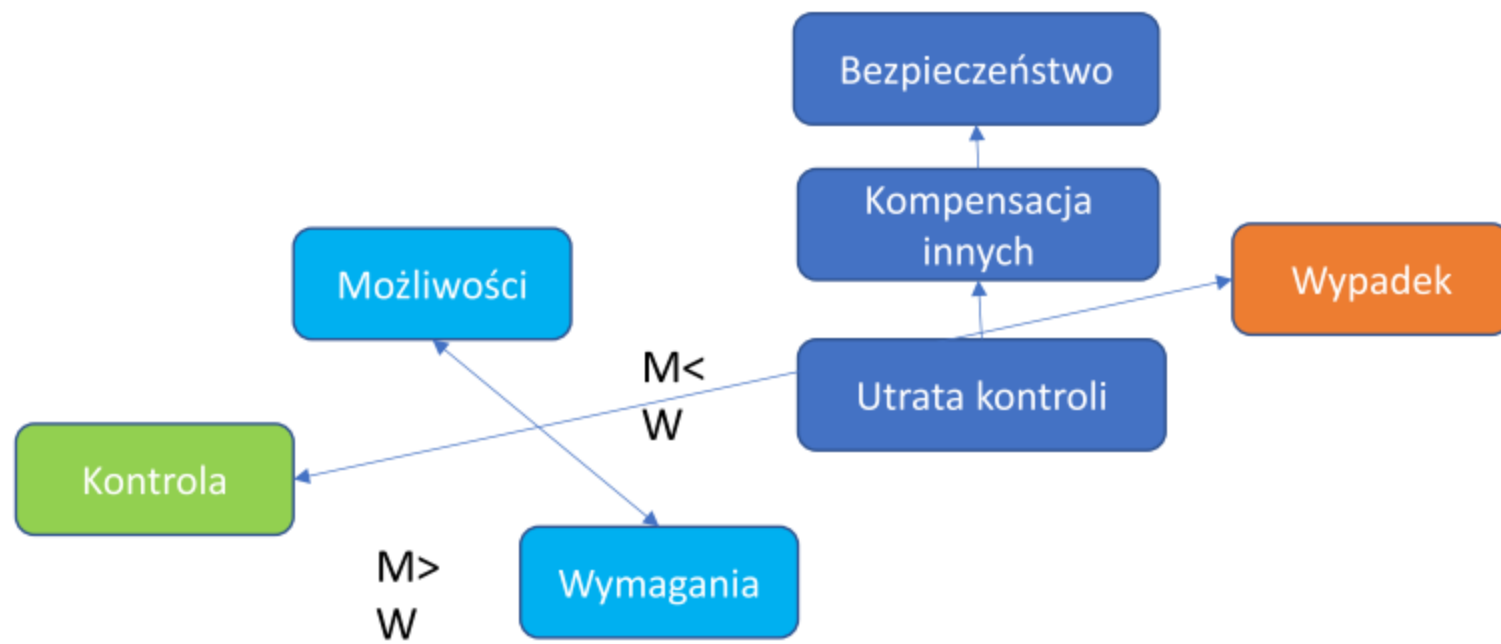
Oparty na dowodach mechanizm redukujący prawdopodobieństwo błędu.

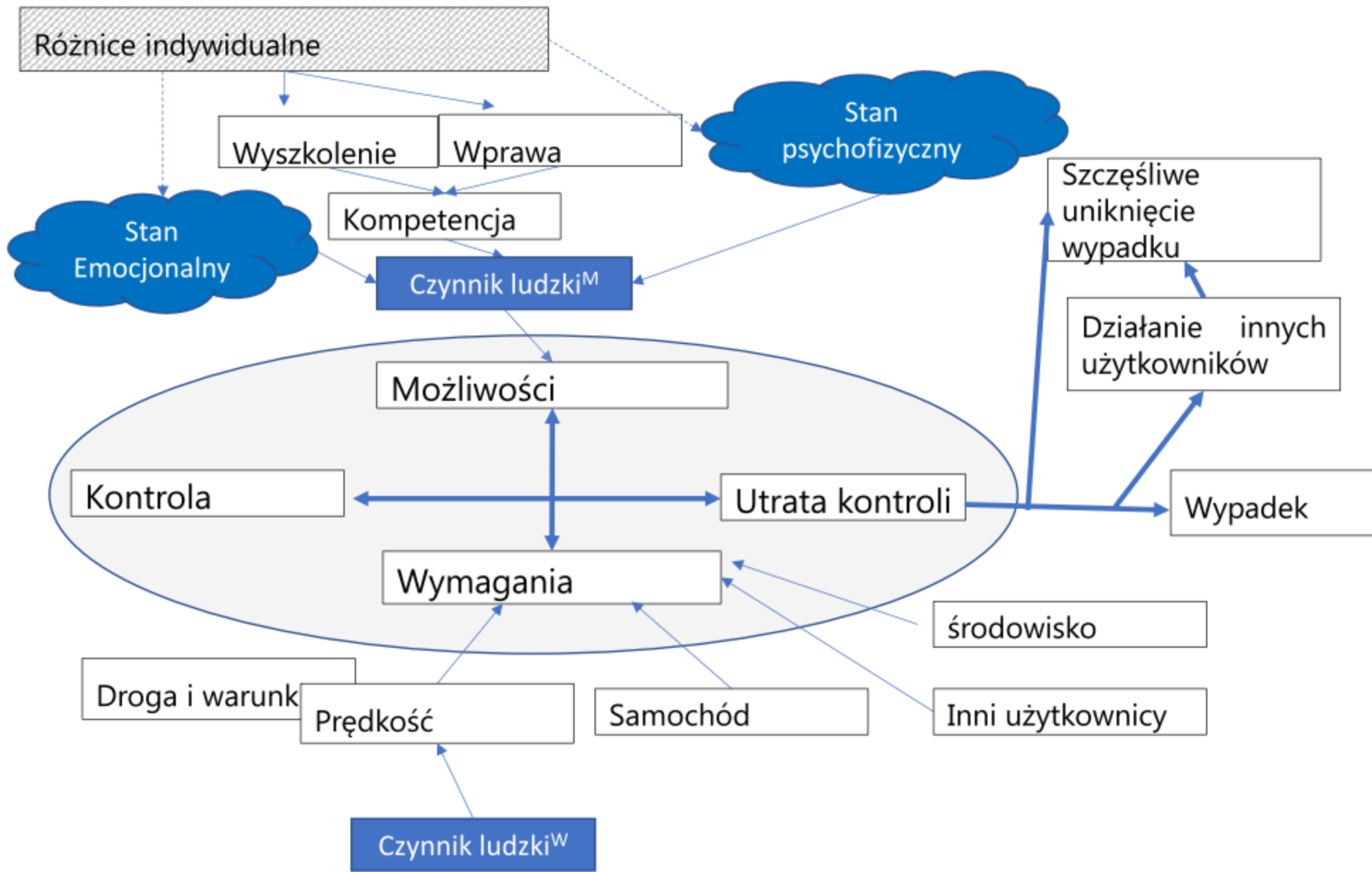
Uzasadnieniem kompensacji musi być zarówno wykazanie efektywności tego mechanizmu w redukcji prawdopodobieństwa błędu, jak i wykazanie posiadania tego mechanizmu przez badanego

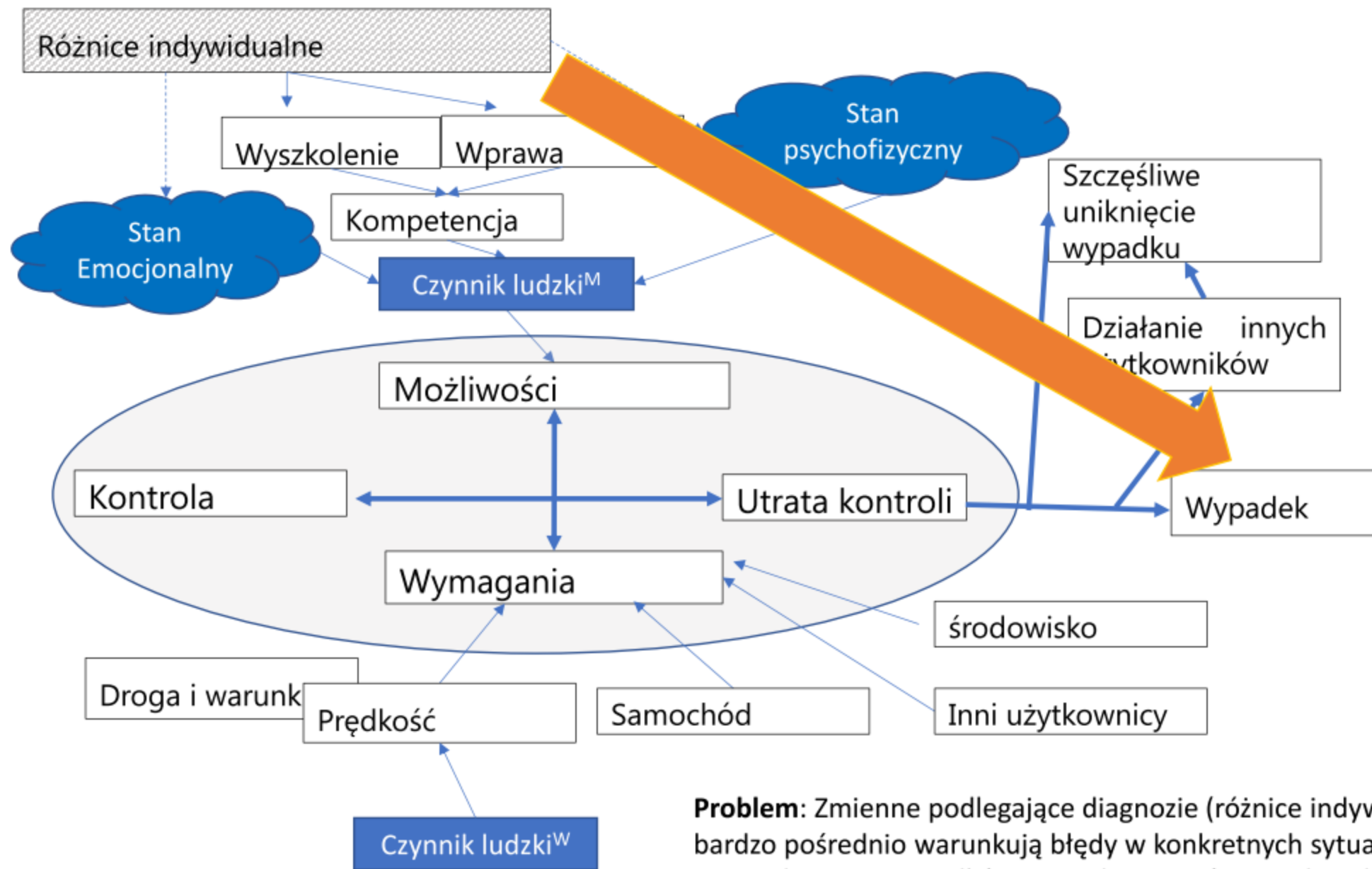

Model Fullera

- Założenie modelu jest banalne- wypadek jest skutkiem wystąpienia trudności przekraczających możliwości (Fuller 2000).

Problem: Zmienne podlegające diagnozie (różnice indywidualne) bardzo pośrednio warunkują błędy w konkretnych sytuacjach. Przewidywanie wypadków na podstawie różnic indywidualnych (lub wcześniejszych zachowań) jest obarczone wieloma stopniami niepewności.

Macierz ryzyka

Każde ryzyko błędu można oszacować biorąc pod uwagę powagę konsekwencji oraz prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia.

Prawdopodobieństwo- oznacza przyrost możliwości zdarzenia w stosunku do przeciętnego, u dobrze funkcjonujących osób wykonujących podobne czynności.

W sytuacji diagnostycznej wskazane jest opisanie możliwych zachowań, prowadzących do błędu.

Np. Prowadzenie pojazdu:

- Obciążenie informacyjne przekraczające możliwości badanego w ruchu drogowym.
- Świadome przekraczanie prędkości powyżej 20 km/h ponad limit
- Jazda po spożyciu alkoholu itd..

	Bardzo niska (1)	Niska (2)	Średnia (3)	Wysoka (4)	Bardzo wysoka (5)
Prawie pewne (5)	5	10	15	20	25
Prawdopodobne (4)	4	8	12	16	20
Możliwe (3)	3	6	9	12	15
Mało prawdopodobne (2)	2	4	6	8	10
Rzadkie (1)	1	2	3	4	5

Rekomendacje

Każdy poziom ryzyka można powiązać z rekomendowanym działaniem:

- Ryzyko niskie (1-4) Brak przeciwwskazań
- Ryzyko umiarkowane (5-9) Oceń mechanizmy kompensujące, przekaz zalecenia
- Ryzyko wysokie (10-15) Orzeczenie pozytywne tylko pod warunkiem silnych mechanizmów kompensacyjnych, braku jakichkolwiek dodatkowych ryzyk w wywiadzie i bezwzględnego wdrożenia zaleceń.
- Ryzyko bardzo wysokie (15-25) Istnienie przeciwwskazań.

Poziomy (w różnych sytuacjach) mogą być definiowane w odrębny sposób, macierz ryzyka nie musi być też symetryczna (Np. przy bardzo niskiej ocenie szkodliwości nawet „prawie pewne” bywa czasem definiowane jako ryzyko niskie, a przy bardzo wysokiej szkodliwości nawet „rzadkie” występowanie wiąże się z wysokim ryzykiem).

	Bardzo niska (1)	Niska (2)	Średnia (3)	Wysoka (4)	Bardzo wysoka (5)
Prawie pewne (5)	5	10	15	20	25
Prawdopodobne (4)	4	8	12	16	20
Możliwe (3)	3	6	9	12	15
Mało prawdopodobne (2)	2	4	6	8	10
Rzadkie (1)	1	2	3	4	5

Przykład

	Bardzo niska (1)	Niska (2)	Średnia (3)	Wysoka (4)	Bardzo wysoka (5)
Prawie pewne (5)	5	10	15	20	25
Prawdopodobne (4)	4	8	12	16	20
Możliwe (3)	3	6	9	12	15
M mało prawdopodobne (2)	2	4	6	8	10
Rzadkie (1)	1	2	3	4	5

- czy stwierdzenie przeciwwskazań do kierowania pojazdem służbowym oznacza przeciwwskazania do posiadania prawa jazdy w ogóle?
 - Klient AB, (M., 28 lat) przejawia umiarkowane zaburzenia uwagi. Jako kierowca samochodu służbowego spędza za kierownicą 20-25 godzin tygodniowo, i nie ma możliwości odmowy pracy jeśli jest zdrowy. Jest krytyczny i nigdy nie miał wypadku.
 - Rozważamy ryzyko przeciążenia poznawczego w sytuacji drogowej (dystrakcji). Oszacowano je jako średnio niebezpieczne (3), i w sytuacji służbowej prawdopodobne (4) . Jako kierowca prywatny, prowadzi 4-5 godzin tygodniowo i unika jazdy w razie złego samopoczucia. Dystrakcja w krytycznej sytuacji jest więc mało prawdopodobna (2, bez zaburzeń uwagi też jest możliwa, lecz rzadko).
 - Zatem indeks ryzyka dla AB jako kierowcy pojazdu służbowego wynosi 12, zaś jako kierowcy prywatnego 6. Zatem nie powinien prowadzić służbowo (chyba że wdrożone zostaną dodatkowe ograniczenia, np. znaczne zmniejszenie czasu pracy), natomiast jako kierowca prywatny posiada wystarczające mechanizmy kompensacyjne.

Wnioski

- **Możliwości**

- Usystematyzowany schemat do gromadzenia wiedzy
- Możliwość porównywania różnych sytuacji decyzyjnych,
- ułatwienie wymiany wiedzy profesjonalnej.
- Usprawnienie podejmowania decyzji, zmniejszenie subiektywizmu.

- **Ograniczenia**

- Brak realnych danych o prawdopodobieństwie i powadze skutków błędów
- Konieczność uzasadnienia macierzy ryzyka dla poszczególnych decyzji

Dziękuję za uwagę